

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

ȘTEFAN-CEL-MARE ȘI POPORUL ROMĂNESC

I.

În toate colțurile României serbarea lui Ștefan-cel-Mare s'a desfășurat într'un chip vrednic de eroul serbătorit.

Ministeriul de Instrucție a luat numai inițiativa comemorării și cheltuiala în unele locuri. Orî-cit de bune ar fi fost măsurile oficiale, ele n'ar fi avut însă nici-un preț adevărat, ci ar fi înțepenit în gheața formelor moarte dacă la indemn n'ar fi răspuns de pretutindenî un răsunset, un larg și puternic răsunset, în care se uniau glasurile tuturor.

Însemnătatea serbării stă în acest răsunset, în acest ton cald, armonios, în acest ton vibrant, de argint și de aur, prin care sufletul poporului românesc liber a răspuns la atingerea cu varga fermecată a numelui lui Ștefan-cel-Mare. Pomenirile de pretutindenî, cu atîtea cortegiuri pompoase, cu atîtea discursuri, și mai bune și mai rele, se vor povesti în cartea ilustrată pe care o scoate tot Ministeriul de Instrucție, care are în fruntea sa pe d. Haret. Aici, îndată după marea și adevărata vădire a iubirii Romînilor pentru trecutul lor în cea mai strălucită înfățișare a lui, se va vorbi numai despre felul neașteptat de înțelegător și de vrednic, în care s'a petrecut serbarea.

În București, lumea a fost neobișnuit de tăcută și de cuminte. Ziarele vestiseră destul de rece aniversara de jale și de mîndrie, în articole stingace prin care se zăria ambiția aceluî «mititel» care se slăvia pe dînsul însuși, de care vorbește Eminescu. Cetitorii aû luat ce li trebuia: știrea că la 2 Iulie se vor face rugăciuni pentru odihna sufletului aceluia care a luptat — a luptat și *a cugetat* — mai mult decît orîcine pentru păstrarea, pentru mărirea, pentru cîntea neamului românesc. Și aû venit astfel, cu o așteptare din zilele mari, dar mai cucernică decît orîcînd.

În tribuna oficială, Archiereii în odăjdii strălucitoare se așează înaintea mormîntului de lemn, de teiû spoit, care înlocuiește în închipuire pe cel adevărat, care se află departe, peste hotar (o clipă-ți

trece gîndul că atîta parte din măreția mai nouă e față de cea veche, a lui Ștefan, ca acest lemn de teiŭ văpsit față de veșnica marmură a mormîntului din Putna). Se încep rugăciunile morților. Între cei de față, foarte mulți vorbesc între dinșii, — pe cînd afară mulțimea stă liniștită și plină de evlavie. Archiereii îngenunche și principii Ferdinand și Carol sînt cei d'întăiŭ cari pleacă genunchii lingă dinșii. Tot de afară se ascultă cu mai multă luare aminte cuvîntările.

Defilările vin la rînd. Între cei d'întăiŭ cari trec sînt purtătorii unui steag pe care se deosebește în litere de aur cuvîntul Sibiŭ, pe cînd de-asupra filții panglici cu colorile Italiei: e un gînd trist, de departe, care stă ascuns în cutele acestui steag ce nu samănă cu celelalte; puținii cari aŭ băgat de samă trecerea steagului răzleț își simt ochii plini de lacrimi. Apoi școlile, cu copiii mari și mici cari trec, în uniformele lor, ca niște adevărați ostași, pe cînd tricolorul luminii care-i unește pare un îndrăzneț tricolor de biruință, trezesc în mersul lor aplause, care n'aŭ nimic formal și nimic impus.

Tăcerea se face: locul dintre tribune e gol. Corurile care s'aŭ înălțat adinioarea ca o mulțămîtă către cerul de unde s'a pogorit sufletul eroului, aŭ amuțit. Școlarii, mulțimea, lumea oficială așteaptă ceva care nu e de toate zilele: inchipuirea vremilor moarte care va trece, în armele ei, în purpura ei, în mătasa, catifeaua și aurul ei între rînduri țerănești de astăzi care sînt chemate a spune prin veșmînt ce aŭ fost glorioasele rînduri țerănești de altă dată, de *atuncea*.

Buciumașii trec: buciumele sînt mute, căci stațiile nu cîntă. Dar un cîntec, un mare cîntec se pregătește în inimă, în acele multe inimă ale oamenilor de astăzi prin care trece viața veche, viața veșnică a neanului: un cîntec de părere de rău, un cîntec de mîndrie, un cîntec de nădejde. Trec călăreții în rînduri, trece steagul, trec copiii de casă... Șcinteietoarea intrupare a lui Ștefan însuși trece. Și un nemărgenit freamăt de aplause se ridică din marea mulțime tăcută pînă atunci, pe cînd ochii în lacrimi ai oamenilor ce nu se cunosc între sine se caută pentru a-și mărturisi bucuria că aŭ văzut măcar atîta din ceia ce a fost: vrăjirea prin aur și stofe scumpe, prin mersul solemn al unui mîndru călăreț pe calul împodobit cu harșale, a lui Ștefan străbunul.

Și în acest timp clopotele sună în tot largul Romăniei, clopotele grele din bisericile orașelor, clopotele umile care chiamă pe sătenii la slujbă. Din București venise în îndemn pentru o serbare, dar drăgostea fiecăruia a dat în fiecare loc o altă înfățișare acestei serbări și fiecare a fost mîndru că a găsit ceva nou pentru a cinsti pe

Ștefan-cel-Mare. Unii — ca la Rimnicul-Sărat — au scos un ziar anume, alții — ca la Burdujeni — au poftit toată țărănimea din împrejurimi la o pomenire împreună în umbra codrului, care știe așa de bine de luptele și jertfele noastre; la mănăstirea Agastonului, micii școlari s'au prefăcut în ostașii lui Ștefan. La Borzești, unde legenda pune leagănul eroului, mii și mii de oameni, în haine nemțești și în sumane și cămăși albe, au ingenunchiat împreună supt cerul albastru pentru pomenirea lui Ștefan. La Botoșani, la Iași, cortegii istorice au trecut înaintea privitorilor, — mișcați când erau Romîni, — ca și în Capitala țerii.

II.

La Putna, clopotele sună de cu seară, în turnurile care sînt poate prea bine drese și văpsite ca să poată aminti după cuviință trecutul, precum mormîntul e prea acoperit de podoabe pentru ca să se vădească deplin celor așa de mulți cari ar voi să-l vadă. Din unghiuri de munte, din așezările albe ale văilor, din orașele năpădite de alte neamuri au venit drumeți fără de număr. Pletele lungi flutură pe umerii voinici, ochii țintesc mîndri înaintea, în căruțele ușoare care duc pe sătenii, pe cei mai adevărați, mai siguri urmași ai luptătorilor Voevodului Moldovei triumfătoare.

O zi întreagă ei au stat acolo, țeranii, — așteptînd tăcuți rîndul lor ca să facă rugăciunea pentru Ștefan și ca să aprindă lumina lor de zece crăitări între cununile scumpe și grele. Au venit, și-au făcut cruce, au văzut aprinzîndu-se lumina care închipuia recunoștința lor, și s'au dus acasă, fără să cumpere de la negustorii de oglinzi și cioburi, de la «propinatorul» cu vin și rachiú, cari-i așteptau. Am auzit că doi dușmăni s'au împăcat pentru că nu se cuvine să se apropie cineva cu inima plină de ură de mormîntul lui Ștefan. Și, după acești călători, au venit alții și alții, în toată ziua de Duminecă, pînă ce fiecare sat și-a văzut sfîntul din Putna.

III.

Și eu cunosc și o altă pomenire. Undeva, într'o largă și frumoasă țară. Ce greu e drumul la Putna, greu prin cheltuială și greu prin piedeci, care nu se pot înfrînge! Prin tăcerea dimineții limpezi pare că vin de departe, de foarte departe glasuri de clopote, sunet de buciume, tropot de cai și zingănit de arme; pare că în zare flutură steaguri. E astăzi, a fost ieri, va fi mîine?.. Ochii se pleacă pe rînduri de carte, și o lacrimă cade, o lacrimă caldă, — o lacrimă roditoare.

Mărire Ție, strămoș sfînt și mare, așa de puternic și după moarte!

N. IORGA.

RĂSĂRIT

Se umple de lumină zarea,
Cad raze pe bătrînii ulmî,
Căci soarele-a urcat cărarea
Și-a răsărit pe virf de culmî.

Frumos ca un păstor de turme
Dintr'o pădure de lămîi,
Curat ca ruga cea din urmă
Și sfînt ca dragostea d'întăiu.

Ieșiți cu toții la hotară
Rugați-l ca pe-un împărat,
Să dea bielșug și ploî de vară
Peste ogorul sămănat.

MARIA CUNȚAN.

PANCIUC

— Sfirșit —

Sergentul își răsuci iar mustățile. Împrejur, cîțiva căciulari ridicară capetele. Pînă și Lascarache, lingă darabana lui, holbase ochii și căsca gura. Flăcăul cu gust de vorbă își scoase bășica de tutun, își răsuci o țigară și o așeză într'o țigaretă turcească. Scoase amnarul și cremenea și scăpără. Își aprinse țigara și trecu și sergentului tutunul. Trase odată adînc și o licărire rumănă trecu peste obrazu-î ars de vînturi.

«Iată cum a fost», rosti el și scuipă printre dinți înnainte; lui Panciuc i-a fost dragă o fată, a unuia Gavril Ploae, de la noi. Dar dragoste mare, nu așa. Chiar a cerut-o de la tatu-său de nevastă, și moș Gavril i-a făgăduit-o.

S'au înțeles pe cînd să fie nunta și au pornit hîrțiile. Cînd colo, într'o bună zi, se scoală fata, Ilinca, și zice: «Nu mă duc nici moartă după Gavril; mie mi-e drag Dumitru, flăcăul lui Costache Florea». A răcnit bătrînul, a răcnit baba, că-î face de rîsul satului, i-au tras o bătae ca aceia, fata: nu și nu! «Bate-mă, taie-mă, ucide-mă, mie mi-î drag Dumitru al lui Florea!» S'a făcut zvoană în sat. Dar Gavril și cu Dumitru erau frați de cruce. Chiar eî țin mînte cînd s'au prins și s'au legat cu jurămint, încă pe cînd erau băieți și pășteau vitele devale, în lunca Siretului. Cea a fost între dinșii nu știu, dar asta pot să spun: că domnul căprar Flo-

rea a luat pe fata lui Ploae. Și asta numai Panciuc a făcut-o. Așa suflet mai rar! Ci-că l-a întrebat: «Ți-i dragă, măi Dumitre?—Mi-i dragă.—Atunci iea-o, măi frate, și să fie cu noroc!» Iar fetei i-a spus: «Fa Ilincă, mi-ai fost dragă ca ochii din cap, dar de la fapta asta te-am urit să nu te mai văd înaintea ochilor. Dar mai bine așa: iea pe cel ce ți-i drag, și să-i fii cu credință, că mi-i frate de cruce!»

Sergentul își aprinse țigara stinsă de la dorobanț și zise:

«Asta-i Panciuc? Eū nu știam.»

— Te uitați la ghidușile lui? întrebă flacăul. Inimă ca a lui n'are ni-menī.

— Dar cu nevasta lui Florea cum o duce?

— Bine. Poate tot i-i dragă, dar în inima omului numai Dumnezeu poate ceti!

— De bună seamă!» zise sergentul dînd din cap. Trase repede citeva fumuri din țigara pe sfîrșite, apoi voi s'o arunce. Atunci Lascarache își întinse laba din umbră.

«Trăiți, don'sergent Nistor, să trag și eū un fum!» Și după ce se trase cu mucle de țigară lingă darabana lui, începu a-și frige degetele și buzele.

Din capătul șanțului, prin întuneric, răzbătură glasuri. Apoi pași se apropiară prin noroiul șanțului. La licărirea slabă a unui felinar se zări chipiul ofițerului de rînd, înfășurat în glugă. Sergentul se sculă în picioare.

«Stai jos! zise încet ofițerul, făcînd semn cu mîna. Ce mai ziceți, mă băeți? Mîncă Turcul păpară și de data asta.

— Și,—să trăiți, domnule sublocotenent! rosti Nistor.

— Ei, dar cum dormiți voi? greu, hai? umezeală strașnică.

— Cam umed, ce să-i faci? așa-i vremea de toamnă.»

Ofițerul se înfășură mai bine în pelerină și trecu înaintea lunecînd prin noroiu. În urmă-i izbucniau înuăbușit, pe rînd, strigătele sautinelor. Apoi, după ce se întinse liniște, se strecură încet în șanțuri, pe lingă pîlcurile căciularilor, și trupul uriaș al lui Panciuc.

«Ei? ce-ai făcut? șopti încet Nistor sergentul.

— Nimic, gemu rezervistul, am cătat degeaba tot locul unde a fost încăierarea. Nu-i.»

Amîndoi tăcură. În amîndouă Grivițele era liniște adîncă. Prin țăr-călanele felinarelor se zărea cernerea ploii, dar nu se auzia nici cel mai mic susur; picușurile cădeaū în noroiu ca pe vată.

Gavril Panciuc se așeză încet pe un mînuchiu de nuiele, cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palme, cu ochii înaintea, ațintiți în gol. Sergentul deschise vorba:

«Chiar frate să-ți fie, bre omule, ce-ai să-i faci? Așa i-a fost lui să-i fie!

— Are nevastă și copii... șopti Gavril.

— S'o găsi cine să îngrijească și de dînsa și de copii. Mare-i Dumnezeu!

— Nu, domnule sergent, dacă nu vine Florea, moare și muierea.

— Ei și? dac'a murit omul, poate să moară și ea.»

Reservistul clătină din cap și nu răspunde. Sergentul își răsuci iar o țigară. Apoi zise:

«Mai bine lasă-te și tu pe-o coastă. Hodinește-ți ciolanele. Mine poate începem altă horă.

— Domnule sergent, am eu ceva pe suflet, de aceia mi-am eșit din fire.

-- Ce-i fi avînd, omule? — Nu faci o țigară? Ia de ici, mă, tutun turcesc.

— Nu fumez, domnule sergent.»

Nistor scăpără și aprinse. În umbră se odihniau ceilalți. Numai ei doi stăteau în capul oaselor.

Deodată, în tăcerea nopții, se înalță un vaet prelung, slab. Se auzia deslușit. Era tînguirea unui rănit care-și venise în fire:

«Măi fraților, nu mă lăsați!»

Panciu se sculă în picioare:

«E Florea, zise el. L-a luat vâlmășagul Turcilor și a căzut aproape de șanțurile lor.

— Nu cumva veți fi avînd de gînd să te duci pînă acolo? întrebă sergentul Nistor căscînd.

— Ba, mă duc, domnule sergent, că-l taie Turcii altfel, cum li-i obiceiul.

— Du-te atunci și raportează domnului sub-locotenent. A trecut chiar înaintea ta pe aici.»

Toboșarul Lascarache ridică capul:

«Numai două fumuri să-mi lași, — trăiți dom'le sergent. Nu-i da drumul, dom'le sergent. că nu se mai întorc.»

— Ce să nu-i dea drumul? șopti o voce. De-acuma dacă a auzit glasul lui Florea, de ce să nu se ducă?»

Reservistul se apropiă de un felinar, îl desprinse încet, îl vîri sub manta, apoi porni încet spre capătul șanțului. În urma lui, unul cite unul, se sculară dorobanții. Șoptiră încet cîteva vreme, apoi tăcură. Și 'n liniștea care se întinse, se auzi iar tînguirea sfișietoare.

«Nu mă lăsați, măi fraților!»

«Știe obiceiul păgînilor, de-aceia chiamă ajutor, vorbi Nistor. Numai de l-ar putea scăpa Panciu! Mi-e greu, nu știu cum, cînd îl aud rîcînd așa.»

Se sculă, urcă banchetele și se înalță la creasta parapetului. Ceilalți se suiră după el.

«Mă Lascarache, șopti sergentul, tu ai obiceiul de urla ca o fiară, cînd vezi ceva. Să nu cumva să crîcnești, că te vir în fundul Tartarului. Cască ochii și taci!

— Trăiți, domnule sergent!» suspină încet toboșarul.

Trecu o vreme: cit ai fuma o țigară. Nicăeri nici o mișcare. Totuși

cei de la muchea parapetului puteau deosebi un pas ușor, furișat. În liniștea nopții, numai tînguirile rănîtului tremura. Într'un timp conteniră.

Se auzi deodată, apoi, o oarecare mișcare și în șanțul Turcilor. Ieșiau calăii.

Și, în întunerecul adînc, plin de negură, dintr'odată răsări o lumină.

«Felinarul lui Panciuc! gemu tainic Lascarache.

— Hai-hai!» șopti sergentul.

Lumina stătu puțin nemișcată în negură, apoi deodată prinse să alerge la fața pămîntului. Se opria o clipă, apoi iar pornia în goană. Parcă rătăcia o flacăra pe o apă întunecoasă.

Dincolo, pe parapetul dușman, se auziră glasuri înăbușite. Apoi o pușcă fulgeră și pocni scurt. Scăpără și al doilea fulger și al treilea și tunetele cădeau înăbușite în ceață.

Lumina deodată se stinse. În șanțurile noastre flăcăii săriseră în picioare, cu minile pe arme. Un murmur de astîmpăr trecu. Se dăduse ordinul să fie liniște, că nu-i nimic.

Iar dincolo, supt șanțurile păgînului, tunetele conteniră; apoi tresăriră glasuri, gemete, și se auziră pâlîturî tari, parcă izbia cineva cu maiul în pămînt. O învălmășeală ferbinte se încinsese în marea de umbră, dar nu se vedea nimic.

Și, după un răstimp, iar se întinse liniștea, — pînă ce se auzi un pas grăbit venînd. Dorobanții se coborîră de la muchia parapetului, și nu trecu mult și se văzu și trupul uriaș al rezervistului răsărînd mare, încărcat cu ceva, în lacul de sînge al celui d'întăiu felinar.

Se auziră glasuri trecînd ca un freamăt: «L-a scăpat!».

Panciuc păși pînă la locul lui și dădu drumul din spate rănîtului; apoi cu stînga scoase de supt manta felinarul și-l puse lîngă capul căprarului. Fața lui Florea era galbenă și ochii închiși aveau un cerc adînc, vînăt. Dar, prin gura deschisă puțin, ieșia răsufierea fierbinte a vieții.

Gavril Panciuc își șterse cu mîneca mîntălii broboanele de sudoare de pe frunte și rămase uitîndu-se lung, fără de nici-un cuvînt, la prietenul scăpat de moarte. Apoi se puse și el jos, alături, se aplecă spre Florea și întrebă încet:

«Măi frate, mergi la *abulanție*?»

Căprarul deschise puțin ochii și-i închise îndată.

«Vrea să meargă la *abulanție*», zise domol rezervistul, «dar eu nu-l mai pot duce...» Și se lăsă deodată într'o rînă și-și duse palma dreaptă în desert, supt coastă. Un pîrău de sînge curgea pe șub manta, pe pantaloni și pe cizme, în apa șanțului.

«Mă camarade! strigă Lascarache speriat, nu-l lăsa că moare...», și se răpezi să sprijine capul lui Panciuc. Ceilalți se grămădiră, dar nu mai era nimic de făcut. Uriașul se întinse cit era de lung și muri fără de nici o vorbă.

A două zi, la raport, se dădu ordin de zi pe regiment pentru «vitejia

soldatului Panciuc Gavril, care a scăpat de sub tranșeele inamicului pe caporalul Florea Dumitru și a murit străpuns de patru gloanțe». De-asupra inimei simple a viteazului, se așază *Virtutea militară* și lingă groapa în care era să se coboare el la hodină, se ceta cu glas tare ordinul de zi. Dar Panciuc nu știa nici de *Virtutea militară*, nici de ordinul de zi, și, dacă în veșnicul lui somn se gândia la ceva, apoi de bună seamă că se gândia la alte lucruri.

MIHAIL SADOVEANU.

ÎN UMBRA PĂDURII

Tăcuta pădure e plină de umbre.
 Pământul prin brațe de arbori măi ține
 Pctopol de frunze, să nu-l năbușească.
 E greu să pogori pe cărarea îngustă
 Ce duce la riul ascuns între sălcii,
 Căci brațe 'nflorite întinde tușișul
 Voind să oprească năvala străină;
 Măceșul spinos ți se-aruncă în cale,
 Și lugeri de mure s'agață de tine.
 De strigi, îți răspunde o tainică voce
 Din umede peșteri: pădurea vorbește
 Și e miniată că liniștea-î turburi!
 Tu fii îndărătnic! Să-î treci peste piedeci
 De vreî să-ți arate podoabele toate
 Să nu te 'nfioare tăcerea din juru-ți.
 Perdele de iederă cad pină'n iarbă,
 În umbră vorbesc clopoței de mătasă
 Cu-albine. Iar cerul cu ochii albaștri,
 Dind frunzele'n lături, zimbește la dinși.
 Să nu crezi că'n drumu-ți vei da de primejdii:
 Acum e bătrână și biata natură
 Și e măi cuminte. Nici mîndra Diana,
 Nici Nimfe de apă nu iese 'n cărare;
 Și n'ai să găsești nici pe Pan cîntărețul
 Să-ți țipe-ascuțit în urechi, să te sparii.
 Ei dorm, toți, de mult, supt poienele'n floare...
 Doar Amor măi dă în răstimpuri pe-aicea...

Haî, vino măi iute! Simți aierul umed?
 Pământul cleios îți oprește piciorul,

Poteca e răpede... — Iată și riul
 Își duce încet călătoarele unde...
 Cum tremură flori de lumină pe apă!
 Mari stoluri de frunze alunecă'n aer
 Și cad peste valuri... Răsună cuprinsul
 De cîntec... În raiu nu-î atita cîntare...

La vaduri se-aude foșnind ca pietrișul
 Și apa e mică de-o treci cu piciorul.
 Apoi cînd adoarme sub umbră de sălcii,
 La coturi în volbure reci se întoarce,
 În clipote dulci se atinge de maluri...
 Să nu te încrezi! Supt tăcută-i lucire
 Știoalme adînci te pîdesc viclenește
 Și verzile unde sînt dușmane vieții.

Din sălcii bătrîne, se mîngîie apa,
 Mlădițe de-argint se apleacă în tremur,
 Și trunchiuri de plută 'nfrunzită se 'mbină,
 Clădind mîndre punți peste valuri... Privește
 Desișul de-aluni cum în foșnet se mișcă!
 O față cu ochi luminoși se arată;
 Un maldăr de flori îi adoarme pe brațe...
 Ferește-te, Amor să nu te zărească!

G. VILSAN.

S T A N

— SCHIȚĂ —

Nu știu de cîți ani eram. Știu numai că nu mă puneau la nici-o treabă. Stan mîncase mai multe Paști decît mine, dar nici el nu era bun de nimic. Pe lingă mine el era nalt; avea cămașă lungă, totdeauna pămătuț de neagră, purta mereu o căciulă ieșită, roasă, desțesută; umbla căscînd, și în chipul lui galben, buhav, cu ochi albaștri-spălăciți, locuia vecinic un zîmbet, căruia nu-î puteam găsi nici o pricină binecuvîntată. Prieteșugul dintre noi ținea de la amintirile mele d'întîiu și avea temelii trainice. Stan imi făcea jucăriile, iar eu aduceam în tovărășie admirația. Mă minunam și de bunele și de relele lui Stan. Așa, spre pildă, aplecarea lui Stan spre furat era în ochii mei o dovadă de curagiū și dibăcie. Stan pune bina pe găsia pus rău. Pentru asta avea sinul unde strîngea ori-ce făcea să

fie șterpelit său ce căpăta. În sinul lui fuseseră pe rînd ouă, de la cele de vrabie, prepeliță și cioară, pînă la cele de găină; prescuri de la pogribanii, căpătate în tinda bisericii, unde se grămădia liota de copii a satului. Stan se îndesa înainte, lua prescura și o vira în sîn, apoi întindea și mina cealaltă; și, dacă prindea de veste baba, împărțitoarea, el se blestema: «Să-mi cază mina dac'am luat cu ea!», și atunci căpăta iar. Mai trecea prin sinul lui pomnete de pinză, cu luminare și ban legate în colțuri. Lua o pomneată pentru pomenirea răposatului și alte două pentru trasul clopotului de la ieșirea sufletului mortului, pînă la punerea în groapă. Numai Stan putea să tragă clopotul «într'o limbă», adică lăsa limba să se izbească numai de-o margine, așa în cît clopotul tînguia lung după fie-care lovitură. Pentru slujba aceasta de clopotar al satului, avuse să lupte mult cu băeții văcarului. Orî de cîte ori se 'ntilniau, începeau să se ia la bulgări, pînă cînd trecea cineva de-î rușina. Mai treceau prin sinul lui codri de pîine, de mălaiu copt pe frunze de nuc și cotoșmani de mămăligă, căpătați de la femeii miloase, căci Stan era ciine de uși multe; se da jocului cu copiii și-și făcea uitare să plece, pînă ce se pune masa; și, cînd se pune masa'n bătătură, el făcea zimbre prin prejur. Nu putea altfel să-l depărteze de cit dîndu-î codru. Însă mai presus de toate sinul lui era primitor pentru poame. Grădinile cu poame, pe unde erau, trebuiau să-și dea birul lor lui Stan, care-și umplea sinul cu pîrga lor mai nainte ca stăpîna grădinii să împărțească poame pentru morți la o zi mare, pentru ca apoi să poată să mănînce și ea și casa ei cu suflet împăcat, din semînțele lui «Al Puternic». Stan era lupul grădinilor, un lup adevarat, care strică mai mult decît îi trebuie lui să mănînce: da cu reteveie în pomii încărcăți, de răpăia pămîntul de verzituri; încărcă sinul, de-î atirna peste incingătoare; și, cite odată cu ciinii sub călciele lui, săria peste garduri, făcîndu-le să trosnească, și se tupila în șanț, de unde căuta pe drum încoace și'ncolo să vază: Vine cineva, ca s'o croiască în partea cealaltă.

Într'o zi, dup'o asemenea ispravă, trecea pe drum ronțîind, închizînd din ochi de acrime și plescîind din buze. Bag seamă dovedise niște prune cu gît într'o grădină unde nu prea se primejduia oricine. Sinul îi era doldora de prune, care-și apăsau rotunzimea prin cămașa ce purta semne de zeama multor feluri de poame, coapte mai nainte, iar atunci trecute. Stan viri mina'n sîn și s'oase o prună cu gît rumenită, mi-o invirti între două degete ca s'o vād pe toate părțile cit e de frumoașă. Mie-mi lăsa gura apă, și m'am luat pe urma lui. El mergea domol și se scutura de mine cu trîndăvie, cînd mă agățam de el. Mă

tinuî după el pin'acasă. Era o zi caldă, cu zăpuşală. n Îvăzduh plutia par'că fum de luminări. Toate buruienile pe jos erau fierte de zăduf. Un ciine slab, jigărit, la umbra peretelui cocioabei lui Stan, sufla repede, cu limba trandafirie, tremurătoare, atîrnînd între colţi; din cînd în cînd şi-o trăgea repede în gură şi clăpăia după vre-un muscan. Noi ne aşezarăm lingă el fără să-l supărăm şi fără să se supere şi el, la rîndul lui. Stan care alergase să-şi cîştige prînzul, era obosit. Se tolăni lung şi începu să clefăe şi să improaşte cu simburî în sus, căznîndu-se ca să-î cază îndărăt pe piept. Eū, parasitul lui, care căpătasesem cîteva prune, stam greceşte şi-l priviam. Nimic nu vorbiam amîndoi. Aşa ceva se întimpla foarte rar: numai cînd nu se putea să ne înţelegem cu nici un alt mijloc. Ne purtam doar din ochi unul pe altul. Curînd Stan căzu în toropeală. Începu să clipească des, întoarse capul spre nişte ciulinî, iar clipi, căscă, apoi adormi dus. Ciinele puşese botul pe labe, cu muştele grămadă pe el şi clăpăia doar prin somn, fără să deschiză gura. Văzduhul ardea, şi numai cite un cocoş striga din vecinî cu glasul innăbuşit de zăduf. Împrejurul casei lui Stan nu mişca nici om, nici pasăre. Socotiam poate că trebuie să-mî las tovarăşul să doarmă liniştit, căci mă sculai şi plecai. N'apucaî să mă depărtez şi iată un-moşneag venia încet pe drum, cu desagiî cu pepeni la spinare. El se uita într'una la cocioaba lui Stan. De odată, dînd cu ochii de acesta, îl văz că se opreşte în drum, scoate o gigilice de pepene verde, vărgat, pe care o răpede de-a dura spre locul unde dormea Stan. Gigilicea lōvi ciinele, care sări în sus chelălăind şi lătrînd amestecat, cu botul într'o parte în care nu putea să vază pe nimenî. Stan gemu şi se 'ntinse lung cu mîinile 'n sus, încirligînd degetele ca pentru a culege ceva din aer. Moşul sta în loc, zîmbînd.

— Măi Stane! Stane?

— Mmm!

— Întinde-te măi lung, măi, că poate dai cu mîna de vre-o secere pe la zăpodii, să te duci să-ţi tai papură să-ţi faci rogojină... Ce dormi tu acoloa 'n ţărîna, fără aşternut! Ptiu! Vai de lumea asta, măi Stane! Uite, iea gigilicea aiea, că ştiu că-ţi plac grozav pepeniî mie! — Moşul încărcă desagiî şi mergea bombănînd:

— Ti şa! Măgădan mare!.. Băieţiî de seama-lui.., la plug, la moară.., şi chiar la tîrg.. Măgădan mare.. Păcate din bătrîni!.. Să le tragă.. Multe faci, Doamne!

Stan spărsese gigilicea în pămînt şi ţinea acum la gură o pârtenie din care muşca, făcîndu-se a n'aude-nu-vede.

UNDA OCHILOR

I

Lacrimi din ochi-albaștri,
Lacrimi de dor!

Este-un lac pe ceia lume,
Este-un lac departe,
Fără valuri, fără spume,
Liniștit de moarte.

Nu trăește nici-o viață
Lingă apa lui,
Nu-î nici floare, nici verdeață,
Nici răcoare nu-î.

Crește 'ncet din vremi bătrîne
Lacul cel sihastru,
Crește și pe veci rămîne
Liniștit ș'albastru...

— Tu, ce-ai îndrăgit o fată
Cu ochi vioarei,
Ah! n'aduce nici odată
Plîns în ochii ei,

Căci tot stropul ce-l pornește
Geana-î tremurînd,
Cade 'n lac și lacul crește
Dragostea 'nnecînd!

II

Lacrimi din ochii verzi,
Lacrimi ferbinți!

Este-un rîu pe ceia lume,
Este-un rîu departe,
Saltă 'n valuri, joacă 'n spume,
Minios e foarte.

Veșnic, malurile-și frînge,
Cu clipita crește,
Și se zbuciumă și plînge,
Plînge omehește.

El frămînt' așa de veacuri
Lacrimi de copile,
Pentru doruri fără leacuri,
Ce-aū murit cu zile.

— Tu, ce-ai îndrăgit o fată
Pentru ochi-î verzi,
Ah! nu trece nici odată
Fără s'o dezmeirzi,

Căci tot stropul ce-l pornește
Geana-î tremurînd,
Cade 'n rîu și rîul crește
Dragostea 'ncurînd!

III

Lacrimi din ochii negri,
Lacrimi amare!

Este vai! pe ceia lume,
Este și-o fintină:
Clocotește apa 'n spume,
Parc'un Duh o mină.

E pustiū în juru-î locul,
E pustiū și mut,
Stă în aier nenorocul
Visului pierdut.

În fintina cu-ap'amară,
Fără de ghizdele,
Multe lacrimi lăcrămară
Ochii dragei mele...

— Tu, ce-ai îndrăgit o fată
Cu ochi negri, vii,
Ah! să n'o uiți nici odată
Fără s'o mai știi,

Căci tot stropul ce-l pornește
Geana-î tremurînd,
E-al fintinei care crește
Dragostea 'nnecînd!..

VICTOR VRINCEANU.

CRONICĂ

Institutorii romîni s'au dus la Sofia, pentru a vedea cum e școala primară din Bulgaria și a culege acolo elementele ce ar fi de cules. Aceasta putea să fie o folositoare ocupație pentru cîteva zile libere de vacanță.

Mulți, între cari și acel ce scrie aceste rînduri, credea că institutorii au părăsit cu totul vechiul făgaș al fraselor clocotite, imprudente și fără răs-pundere, care a fost defectul de căpetenie al unei generații întregi.

Institutorii, bine înțeles aceia dintre dînșii cari au luat cuvîntul, au dovedit însă că ei se găsesc pe deplin, și cu o foarte mare mulțămire, în acel făgaș.

Căci ce s'a vorbit în cursul acestei delicate călătorii în Bulgaria, unde sînt atîția cari ne vād cu ochi rāi și unde ținta tuturor a e, firește, să ne ajungă și să ne întrecă în toate, a fost lipsit de demnitatea, de mîndria, de măsura care se cereau neapărat de la aceia ce represintău România învingătoare la Plevna, România regală, care se mîndrește că stă în legătură directă cu Apusul.

Călătorii au venit, în adevăr, cu imnul bulgar, cu telegrame plecate, cu lungi discursuri care nu se pot numi altfel decît umilitoare. Unul a vorbit de la un capăt pînă la altul de «Bulgari și Romîni», de egalitatea acestor «popoare mici, popoare bîtinere», ~~și~~ dintre care totuși unul s'a liberat ieri, iar cellalt, al nostru, n'a pierdut nici-o clipă legile sale, cîrmuirea sa, steagul și Domnii săi; altul — li cruț numele — a pomenit «lunga tragedie a două neamuri ingenunchiate», dintre care unul e neamul românesc. Într'un al treilea discurs, principele Ferdinand e asigurat că va fi Rege în curînd. După o cuvîntare cum trebuie, iată însă că se avîntă iar același umilitor fără știință al neamului său: el asigură pe ministrul bulgar că va întrece pe d. Haret, fiindcă... e mai tînăr.

Știrile corespondenților de ziare se opresc aici. Ce va mai fi fost, se va vedea. Și, gîndindu-te la asemenea cuvinte, te întrebî cîtă vreme va mai trebui să treacă pentru ca oamenii deștepți, buni și cu tragere de inimă pentru țara lor să găsească forma convenită pentru a-și exprima sentimentele. Multă vreme va mai pluti spiritul exagerării și ușurătății asupra claselor culte ale poporului românesc? Tactul perfect, mîndria demnă, prietenia căldică a poporului și demnitarilor bulgari fac un contrast, dureros pentru n. i., cu entuziasmul destrăbălat al excursioniștilor învățători. Corespondentul «Universului» spune că aceștia au plîns la plecarea din Sofia: să atribuim aceasta unui sentiment tîrziu de părere de rău pentru o retorică, ce va rămînea totuși?

N. I.

* * *

În editura tipografiei «Carol Göbl» au apărut «Cîntece de vitejie» de d. George Coșbuc. Prețul 1 leu.

* * *

Pe lângă monografia d-lui A. Gidei, Ministerul de Interne mai publică două monografii de comune rurale: una a comunei rurale Cătanele din plasa Balta, județul Dolj de Stan Tuțescu, primar, și cealaltă a comunei rurale Nănești din plasa Gîrlele-Biliiești, județul Putna de dr. Dumitru Galian, medic de plasă. Prima, de 25 pp., e un răspuns, foarte pe scurt de multe ori, prin banalități ori generalități, la chestiunile de ordin social-cultural puse în *Planul* ce s'a publicat de mai înainte de Ministeriu, și — un răspuns prin date oarecum oficiale, seci și concise, asupra chestiunilor de ordin demografic și economic. Așa ceva nu poate deplin lămuri pe cititor, nu asupra dezvoltării ulterioare a comunei, dar nici chiar asupra stărei ei prezente. Nu e deplină înțelegere și sinceritate în această monografie. Autorul trebuia să uite că e primar și să ție seamă mai presus de toate că e Român, iar citațiile de poezii, rodomontade patriotice, puse pe socoteala sătenilor, nu merg.

Monografia d-rului Galian, scrisă mai cu pricepere și mai cu tragere de inimă, e însă tot așa de săracă în informațiuni asupra părții istorice-culturale și sociale. ca și cea d'întăiu (de toate, 34 pp.). E curios lucru și interesant în aceeași vreme că acei ce-au pornit astfel de monografii nu și-au luat în serios sarcina aceasta. Nu a răspunde «stante pede» la chestionarul Ministerului, era nevoie, — ci a face studii îndelungate și a pătrunde în însăși viața acelei comune rurale pe care ai s'o descrii, e lucru esențial. Căci toate monografiile acestea cu acest scop sint plănuite: a afla adecă, din viața de azi, relele de îndreptat și părțile bune, de crescut, fondul material și sufletec general, pe care să vedem ce putem clădi temeinic și sigur de înaintare. în viitor.

* * *

În *Romania*, XXXIII, p. 272—288, d. O. Densușianu făcînd recensia *Dictionarului latino-romanice* al lui Gustav Körting, dă o întinsă listă de etimologii românești greșite, ale căror explicații după rezultatele mai noi ale filologiei romanice, d-sa le dă alătura de fiecare din acele cuvinte; iar în *Revista Bibliografică* a d-lui Nerva Hodoș (1904, n. 1—2) d. Densușianu publică începutul unui articol cu privire la mersul *Filologiei romîne* în 1903.

* * *

Ca supliment la ziarul *Deșteptarea*, n. 54 din 11/24 Iulie 1904, din Cernăuți se împarte *Discursul istoric pentru Popor rostit la Serbarea Națională pe mormîntul lui Ștefan-cel-Mare în Putna la 3/16 Iulie 1904* de d. Dori Popovici. E o cuvîntare caldă și entusiastă, sobru și concis alcătuită, în termeni cumpătați și pe înțelesul tuturor.

* * *

Piesa școlărească în două acte, *Ștefan-Vodă*, a d-lui Serafim Ionescu din Fălticeni, scrisă desigur cu bune intențiuni, păcătuiește prin multe, dar mai ales prin lucrurile neverosimile ori deadreptul false, introduse fără să fi fost nici o nevoie în desfășurarea acțiunii. Nu e rău că s'au introdus bucați în versuri, populare sau chiar literare, care trebuiesc să fie recitate ori cîntate

de școlari, dar e rău că nu s'a ținut seamă de viața de-atunci, care nu prea seamănă cu cea de azi. Pentru Dumnezeu, parcă suntem în *Curcanii* d-lui Ventura, când auzim pe Ileana, fiica lui Burcel, declamînd singură pe scenă, după ce a ascuns pe tată-său și, alergînd spre oaste, a văzut un steag.

«A... un steag!... (Auzind cornul.) Auzi, cornul de războiu sună!... Dar Nițu!... viteazul Nițu, mîntuitorul tati și-al meu!... S'a fi dus și el!... Nici că se poate alt-fel... Atunci... mie ce-mî rămîne!... Să mai stai pe gînduri?!... Nu!... (zmulgînd steagul) Mă duc să-î doredesc că sînt Moldoveancă, că și Românca știe să se lupte pentru Cruce, Vodă și Moșie¹⁾!... Și, de-a fi să mor de mîna păgînului, să am mulțămirea că mor lîngă acel căruia-î datoresc viața! (începe să s'audă larmă de războiu) Haidi!...» etc. — ?!...

* * *

«Cursuri pentru Domnișoare și conferințe academice înființate de Societatea femeilor romîne», București, «Minerva», 1904.

Se publică numele profesorilor și conferențiarilor, condițiunile de audiere și programele cursurilor și conferințelor, în general și pe clase. Cuvintele lămuritoare din fruntea publicației sînt vrednice de toată luarea aminte penfrumoasele făgăduințe romînești ce înalta noastră Societate ni le dă. Astfel sînt de reținut declarațiunile: «Comitetul Societății a întocmit un curs complet de învățămînt secundar și o serie anuală de conferințe academice, cari vor asigura Domnișoarelor o cultură adevărat romînească, permițîndu-le de a profita de știința și de zelul corpului nostru profesoral, ceia ce le-ar fi aproape cu neputință de realizat în sinul familiilor... «Cine în adevăr nu cunoaște că femeile culte aū menirea de a fi în capul elitei intelectuale a unei țări, elită căreia scriitorii doresc să-și închine rodul cugețării și muncii lor?...» Lipsiaū pînă acum mijloacele de cultură romînească. Cursurile și conferințele ce se anunță vor să suplinească această lipsă. «De aceia avem încrederea că inițiativa noastră va găsi sprijin și apărare, atît în rîndurile părinților cari de mult deplîng greutățile ce le întîmpină întru educația fiicelor lor, cît și în rîndurile acelor scriitori și învățați plini de talent și de avînt cari fac fala Universității noastre, și căroră le lipsește un curent de simpatie intelectuală în cercurile culte. Ținem să proclamăm că corpul nostru profesoral a întîmpinat aceasta a noastră încercare cu cea mai măgulitoare aprobare și că profesorii cei mai de frunte împreună cu membrii cei mai iluștri ai Universității noastre, ne-aū oferit concursul lor pentru predarea cursurilor și pentru ținerea acelei serii de conferințe menită a încununa opera noastră didactică».

* * *

D. C. Calmuschi, profesor la școala normală «Costache Negri» din Galați, publică «*Lucrările geografice ale elevilor în anul școlar 1903—1904*», făcute sub direcția sa, mai ales pe terenul etnografic și istoric-descriptiv al călăto-

1) Subliniat de autor.

riilor și încercărilor de monografii geografice cu caracter mai mult științific decît literar, adică, tocmai cea ce ni trebuie. De și aceste mici lucrări, precum spune și Profesorul «nu trebuie considerate decît ca lucrări de școală», ele sînt totuși interesante prin cele cîteva observații noi și prin silințele de studiu disciplinat, ce arată.

V. P.

RĂSPUNSURI

E. Recent, Iași. — «În lături să nu-o dați». Dar, dacă nu se poate alt-fel?

A. Georgescu-Gamed, București. — «Nu credem că le găsim nimerite»: Judecă și D-ta:

*De te-ar surprinde să nu spui
De la cine's, — din partea cui...*

Pazia. — Potrivit rugămintii, — nu răspundem.

I. Arin. — Banale.

Gh. Dobrin, Birlad. — Mai încearcă.

Z. — Nu-s rele.

N. Rosmarin, Iași. — «Fi-vor ele atît de destoinice, ca să răzbată la lumină prin propria lor putere?». Credem că nu. «Mă alungă» arată că posezi binișor ritmul, dar nu-i viață.

N. Popp, Pitești. — Ce bine, de nu pierdea «ore întregi», căci numai ți se pare că «simți în mod absolut sincer fie-care cuvînt».

S. Bărbănoș, Suceava. — Sînt atîtea lucruri frumoase de făcut în lumea asta. Nu te întreb și d-ta cîte-odată: de ce atîtea versuri proaste?

Tonel Syma, Ploești. — Primim scrisori închise nerecomandate, dar manuscrisele ca cel reclamat trec direct la... coș.

Stannio. — E și nu e. În orice cas însă, mai presus de cei ce vă înconjoară aici.

Vat. — Sunt așa de usate toate laudele ce vrei să aduci marelui Voevod!

I. Sorin, Iași. — «Răspunsul» nostru nu poate fi nici «sigur», nici «larg», dar îți dăm voie «să stăruiești».

G. Dem.-Poiană, Focșani. — Dedicățiile d-tale nu-l încintă de loc pe d. S.

Cornet. — Sînt proaste, Domnule, iertați.

Zisu Vasiliu, Galați. — Nu-î nici literară, nici populară, ci de mahala.

C. Mihail, Larga. — Pe timp de secetă cuprinde multe lucruri curioase, — de pildă: «scheletul galben al ierbiî, ce ar fi avut drept la o viață mai îndelungată,» — care dv. nu vă dați dreptul la un pașaport pentru Sămănătorul.

C. Dorăș, Vaslui. — Poezia Siretule! de ce ni-o trimiteți nouă? Trebuie să o trimiteți interpelatului în chestie.

N. G. N. Brăila. — *Ofelia* aiurează. Altceva.

Margarette, Vaslui. — *Administrația* a luat cunoștința de poema dv. și a rămas foarte mirată.

D. D. Marcu. — În coloanele «neprețuitei reviste», n'am găsit loc poesiei dv. Răspundeți numai decît ce e de făcut.

Ș. N. S. — Încă nu.

C. A. Loco. — Primiți și dv. salutările noastre.

Fl. Cristescu, A. Babină, V. Dașchierici, etc. — Slabe.